

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 610 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinoz</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Diinoza Umurzaqovna</i>	
Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otobek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'Iqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari.....	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	
The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixolingvistik xususiyatlari.....	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	

Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
<i>Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfulloh Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
<i>Raximov Zokir Toshtemirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
<i>Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самооотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	

Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова	
Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari.....	321
Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi	325
Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li	
Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari	329
Haqqiyeva Fotima Olimjonovna	
O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarining evolyutsion tahlili	333
Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina	
Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati.....	338
Sobirova Lobar Raximovna	
Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati	343
Abdunosir Abdurasulovich G'afurov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv	347
To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova	
Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati	350
Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova	
Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish	354
Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna	
Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati.....	358
O'sarova Muborak Fahriddinovna	
Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari.....	362
Kurbanov Dilmurat Marupjanovich	
Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati	367
Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva	
Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi	371
Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari	375
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	
Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri	379
Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi	
Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish.....	385
Tojibayeva Nargiza Keldibekovna	
Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili.....	389
Turg'unboyeva Nodira Baxtiyor qizi	
Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации.....	392
Амирова Луиза Маратовна	
Ta'lim jarayonida onlayn so'rov va refleksiya texnologiyalarining didaktik samaradorligi: nazariy va empirik tahlil	395
Majidov Anvar Tuychiyevich	
Влияние семейных кризисов на развитие личности.....	399
Туракулова И. Х.	
Комплексный подход к профилактике нарушений осанки у детей дошкольного возраста.....	403
Хасанова Галина Мамутовна	
Talabalarda milliy qadriyatlar asosida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik-pedagogik texnologiyasi mazmuni.....	407
Xudoyqulova Zarifa Ummatqulovna	
Intellectual axborot tizimlari asosida ta'lim boshqaruvini avtomatlashtirish	413
Ernazarov Zohid Nazarovich	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari ..... 418 Shaxnoza Allaberganova	418
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik va falsafiy asoslari ..... 421 Aknur Junisova	421
	Pedagogical Strategies for Forming Social Responsibility and Active Citizenship Competence in Primary Education..... 425 Aknur Zhunisova	425
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy xavf turlarini tasniflash va ekotizimli yondashuv asosida diagnostika qilishning pedagogik imkoniyatlari ..... 430 Manzura Qosmuratova	430
	Raqamli pedagogika va interaktiv innovatsiyalar asosida xorijiy til o'qitish: yangi ufqlar va ta'lim samaradorligi ..... 437 Jumayeva Gulxan Amrullayevna	437
	Principles of Multilevel Assessment in Speaking..... 441 Billayeva Shohida Dilshod qizi	441
	Ingliz tili mutaxassslarining uslubiy kompetensiyasi va kommunikativ-metodik kompetensiyasi masalalari muammolari ..... 444 Azimova Maxfuza Hasanovna	444
	Sun'iy intellektning ta'limda qo'llanilishi va talabalar qadriyatlar tizimi rivojlanishiga ijtimoiy-psixologik ta'siri ..... 448 Boboyev Xamdani Ataxanovich	448
	Muloqot: shifokor va bemor muloqotining psixologik xususiyatlari ..... 451 Isroilova O'g'iloy Isroil qizi, Davronov Abdurahob Turg'unbo'y o'g'li	451
	Bo'lajak o'qituvchilarni web lohiyalar va axborotlashgan ta'limdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlari ..... 454 Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatullo o'g'li	454
	Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari ..... 460 Mirzaolimova Munira	460
	Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari..... 465 Musayev Ashurali Shamshidinovich	465
	Ona tili ta'limida kreativ salohiyatni rivojlantirishning faoliyatli xususiyatlari ..... 469 Qurbonova Oysha Beknazarovna, Qo'z'iyeva Gulshoda Baxtiyor qizi	469
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy jahon ta'lim texnologiyalarining ahamiyati ..... 472 Sagdatdinova Maftuna Nuratdin qizi	472
	Ikkinchi jahon urushi davrida front ortida o'zbek xotin-qizlarining qahramonliklari (1941–1945)..... 475 Saidova Iroda Xursandovna	475
	Maktab menejmenti: ma'muriy boshqaruvdan inson kapitalini rivojlantirishga o'tish..... 479 Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li	479
	Jismoniy tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik sinovlari orqali salomatlikni baholashning kompleks yondashuvi ..... 485 Usmonov Mansur Qurbonmurotovich	485
	Kredit modul tizimida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari..... 489 Xamidova Sabrina Abdurahob qizi	489
	Sun'iy intellekt vositalari yordamida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ..... 496 Akhmedov Hasan Uzairovich	496
	Slalomda eshakk eshuvchi sportchilarning psixologik xususiyatlari ..... 502 Abdakimov O'tkirbek Abduraupovich	502
	O'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri ..... 506 Duvlayeva Yulduz Kubayevna	506
	Talabalarning raqamli savodxonligini fanlararo integratsiya asosida rivojlantirishning dasturiy ta'minotini joriy etish metodikasi ..... 511 Ergasheva Xilolaxon Muydinjonovna	511

“Nofilologik oliy ta’lim muassasalarida kasbiy ingliz tili darslarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishda vaziyatli o’qitish” (Situational learning) metodlaridan samaradorli foydalanish	515
Ilhomova Sh. I.	
Sanogen tafakkurini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	522
Komilov Izzatillo Ikromjonovich	
Nikoh ajralishlarining ob’ektiv va sub’ektiv sabablari o’rtasidagi statistik tahlilni baholash	525
Shodiyeva Nodira Normamatovna	
Tinglovchilarda refleksiv ko’nikmalarni rivojlantirishdagi zamonaviy texnologiyalari	528
Usmanaliyeva Orzigul	
Shaxs tizimidagi karakterologik aksentuatsiyalar suitsidal xulq-atvorni paydo qiluvchi psixologik omil sifatida	531
Eshqulov Shavkat Rustam o’g’li	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar xususiyatlari	536
Muxayyo G’ulomovna Muminjonova	
Maktabgacha ta’limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	540
Xoldorova Mashxura G’ulomovna	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining konfliktologik komponentlarini rivojlantirish	544
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi	
Boshlang’ich sinf matematika darslarida “5E” modeli asosida ta’lim jarayonini tashkil etish tamoyillari	549
Karimova Sevara Shaxriddin qizi	
XIX asr Qo’qon adabiy muhitida hajviyot badiiyati (Muqimiy, Zavqiy, Furqat, Qoriylar ijodi misolida)	552
Abduraximova Zuxroxon Soyibjon qizi	
Ta’lim tizimida pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning innovatsion yondashuvlari	557
Usanova Bahoroy Eshpo’lat qizi	
Дидактические возможности искусственного интеллекта в дифференцированном обучении младших школьников	562
Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Шихназарова Сайёра	
Nutq madaniyatini rivojlantirishga yo’naltirilgan mashqlar va topshiriqlar tizimi	566
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Chorshanbiyeva Mahliyo Sherali qizi	
Interaktiv metodlar orqali raqamli savodxonlikni rivojlantirish	571
Jahonova Xolida G’anisher qizi	
Badiiy pedagogika va virtual muzey integratsiyasi asosida talabalarda ma’naviy-axloqiy qadriyatlar tizimini rivojlantirish	576
D. N. Adilova, M. A. Irgashova	
Badiiy matnda takror qurilmalarning qo’llanishi: “Otamdan qolgan dalalar” romani misolida	579
Gulzoda Uzoqova Ramazonovna	
Raqamli turizm texnologiyalari asosida boshlang’ich sinf o’quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko’nikmalarni rivojlantirish modeli va metodik ta’minoti	584
Ismatova Dilorom Hotam qizi	
Ijtimoiy tarmoqlarning o’smirlar o’z-o’zini baholashiga psixologik tasiri	589
Karatayeva Zamira Zakrulla qizi, Anvarova Muslima Boburjon qizi	
Ichki va tashqi motivatsiyaning talabalar faoliyatidagi roli	594
M. K. Muradova	
Talabalarda ehtimoliy tafakkurni rivojlantirishda cheksiz o’lchamli stoxastik operatorlar dinamikasidan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	596
Madina Rasulova	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining kreativ fikrlashini shakllantirish metodikasi	600
Mallayeva Gulshada Maxmudjonovna, Kurbanov Fazliddin Batirovich	
O’quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish texnologiyalari	604
Mamadaliyeva Barnoxon Ibragimovna	
Tibbiy-pedagoglarda akmeologik yondashuv asosida pedagogik madaniyatni shakllantirishning tarkibiy qismlari, mezonlari va ko’rsatkichlari	606
Xayitova Shahnoza Daniyarovna	

TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOGLARNING STRESSGA BARDOSHLILIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI

Usanova Bahoroy Eshpo'lat qizi
Termiz davlat universiteti 2-kurs magistranti

ORCID: 0009-0004-3108-4080

Ilmiy rahbar: Sattorova Mahliyo Dilmurodovna
PhD, Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Pedagog xodimlarning stressga bardoshliligini shakllantirish va rivojlantirishning zamonaviy innovatsion yondashuvlari kompleks ravishda tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida pedagogik faoliyatga xos bo'lgan stress omillari, ularning psixologik mexanizmlari hamda kasbiy samaradorlikka ta'siri aniqlangan. Emotsional intellektni rivojlantirish, psixologik treninglar, raqamli texnologiyalar va mindfulness amaliyotlari asosida stressga chidamlilikni oshirishning samarali usullari ishlab chiqilgan. Shuningdek, pedagoglarning psixologik resurslarini faollashtirishga qaratilgan integrativ model taklif etilgan hamda uning amaliy ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari pedagoglarning kasbiy faoliyatini optimallashtirish va ularning psixologik salomatligini mustahkamlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: pedagogik faoliyat, stressga bardoshlilik, psixologik omillar, emotsional intellekt, kasbiy stress, emotsional kuyish sindromi (burnout), psixologik treninglar, raqamli texnologiyalar, mindfulness, integrativ model.

Abstract: A comprehensive analysis of modern innovative approaches to the formation and development of teachers' stress resilience is presented. The study identified stress factors inherent in pedagogical activity, their psychological mechanisms, and their impact on professional effectiveness. Effective methods for enhancing stress resilience based on the development of emotional intelligence, psychological training, digital technologies, and mindfulness practices were developed. In addition, an integrative model aimed at activating teachers' psychological resources was proposed, and its practical significance was substantiated. The research findings have significant scientific and practical value for optimizing teachers' professional activities and strengthening their psychological well-being.

Key words: pedagogical activity, stress resilience, psychological factors, emotional intelligence, professional stress, burnout syndrome, psychological training, digital technologies, mindfulness practices, integrative model.

Аннотация: Представлен комплексный анализ современных инновационных подходов к формированию и развитию стрессоустойчивости педагогов. В ходе исследования выявлены стрессовые факторы, характерные для педагогической деятельности, их психологические механизмы и влияние на профессиональную эффективность. Разработаны эффективные методы повышения стрессоустойчивости на основе развития эмоционального интеллекта, психологических тренингов, цифровых технологий и практик осознанности. Кроме того, предложена интегративная модель, направленная на активизацию психологических ресурсов педагогов, а также обоснована её практическая значимость. Полученные результаты имеют важное научно-практическое значение для оптимизации профессиональной деятельности педагогов и укрепления их психологического здоровья.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, стрессоустойчивость, психологические факторы, эмоциональный интеллект, профессиональный стресс, синдром эмоционального выгорания, психологические тренинги, цифровые технологии, практики осознанности, интегративная модель.

KIRISH

Zamonaviy global ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ta'lim sifati esa bevosita pedagog xodimlarning kasbiy salohiyati, psixologik barqarorligi va stressga bardoshlilik darajasi bilan uzviy bog'liqdir. Ayniqsa, so'nggi yillarda ta'lim jarayonining raqamlashtirilishi, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi, o'quv yuklamalarining ortishi hamda ijtimoiy talablarning keskin oshishi pedagoglar faoliyatida stress omillarining kuchayishiga olib kelmoqda.

Pedagogik faoliyat o'zining murakkab psixologik tabiati bilan ajralib turadi. O'qituvchilar doimiy ravishda yuqori emotsional zo'riqish, kommunikativ bosim, mas'uliyat hissining yuqoriligi va vaqt cheklavlari sharoitida

ishlaydi. Bu esa ularning psixologik holatiga, kasbiy samaradorligiga va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Natijada pedagoglarda stress, emotsional charchash (burnout), kasbiy motivatsiyaning pasayishi kabi salbiy holatlar yuzaga kelmoqda.

Psixologiya fanida stressga bardoshlilik (resilience) shaxsning stressli vaziyatlarga moslashish, ularni samarali boshqarish va salbiy ta'sirlarni minimallashtirish qobiliyati sifatida talqin etiladi. Pedagogik faoliyat kontekstida stressga bardoshlilik nafaqat shaxsiy psixologik barqarorlikni, balki o'qituvchining kasbiy muvaffaqiyatini ham belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shu sababli pedagoglarning stressga chidamliligini oshirish masalasi zamonaviy pedagogika va amaliy psixologiyaning dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagoglarda stressning shakllanishiga ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi. Ular qatoriga ortiqcha ish yuklamasi, o'quvchilar bilan murakkab munosabatlar, ota-onalar bilan kommunikativ muammolar, boshqaruv tizimidagi bosim, shuningdek, raqamli texnologiyalarni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar kiradi. Ayniqsa, masofaviy va gibridd ta'lim shakllarining kengayishi pedagoglarning psixologik yuklamasini yanada oshirdi.

Zamonaviy sharoitda pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirish an'anaviy yondashuvlar bilan cheklanib qolmay, innovatsion usullarni joriy etishni talab etadi. Xususan, emotsional intellektni rivojlantirish, psixologik treninglar, raqamli texnologiyalar asosida psixologik qo'llab-quvvatlash, mindfulness va meditatsiya amaliyotlari kabi yondashuvlar samarali vosita sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu yondashuvlar pedagoglarning ichki psixologik resurslarini faollashtirish, stressga moslashuvchanlikni oshirish va kasbiy faoliyat samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy ishlarda pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirish masalasi yetarli darajada kompleks va tizimli yondashuv asosida o'rganilmaganligi kuzatiladi. Ko'plab tadqiqotlar alohida omillarni tahlil qilish bilan cheklanib, integrativ model ishlab chiqish masalasiga yetarlicha e'tibor qaratilmagan. Bu esa mazkur yo'nalishda yangi ilmiy izlanishlar olib borish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi – ta'lim tizimida pedagog xodimlarning stressga bardoshlilikini oshirishning innovatsion yondashuvlarini ilmiy asoslash hamda ularni amaliyotga joriy etish imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: pedagogik faoliyatda stress omillarini aniqlash va tahlil qilish, stressga bardoshlilikning psixologik mexanizmlarini o'rganish, innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholash, pedagoglar uchun integrativ model ishlab chiqish.

Mazkur tadqiqot natijalari ta'lim tizimida pedagoglarning psixologik salomatligini mustahkamlash, ularning kasbiy faoliyati samaradorligini oshirish hamda zamonaviy ta'lim muhitiga moslashuvini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagog xodimlarning stressga bardoshlilikini o'rganish masalasi psixologiya va pedagogika fanlarida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur muammo bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar turli nazariy yondashuvlar va konsepsiyalar asosida shakllangan bo'lib, ular stressning mohiyati, uning psixologik mexanizmlari hamda shaxs faoliyatiga ta'sirini izohlashga qaratilgan.

Stress tushunchasi ilk bor fiziologik nuqtai nazardan o'rganilib, organizmning tashqi ta'sirlarga umumiy moslashuv reaksiyasi sifatida talqin qilingan. Keyinchalik psixologik yondashuvlar shakllanib, stress shaxsning subyektiv baholashi va psixik holati bilan bog'liq murakkab jarayon sifatida izohlandi. Zamonaviy ilmiy qarashlarga ko'ra, stress shaxs va muhit o'rtasidagi o'zaro ta'sir natijasida yuzaga keladigan psixofiziologik holat bo'lib, uning intensivligi individual psixologik xususiyatlarga bog'liq.

Pedagogik faoliyatda stress muammosi alohida ahamiyat kasb etadi. Ilmiy manbalarda o'qituvchilar kasbiy faoliyati yuqori darajadagi emotsional zo'riqish bilan bog'liq kasblar qatoriga kiritiladi. Tadqiqotchilar pedagoglarda stressni keltirib chiqaruvchi omillar sifatida ortiqcha ish yuklamasi, vaqt tanqisligi, o'quvchilar va ota-onalar bilan murakkab kommunikatsiya, boshqaruv tizimidagi bosim hamda kasbiy javobgarlik darajasining yuqoriligini ko'rsatadilar.

Pedagoglarda stressning eng keng tarqalgan ko'rinishlaridan biri kasbiy kuyish (burnout) sindromidir. Ushbu holat emotsional charchash, shaxsiy yutuqlarning pasayishi va kasbiy faoliyatga nisbatan salbiy munosabat bilan tavsiflanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, burnout pedagoglarning ish samaradorligini pasaytiradi, ularning psixologik salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda ta'lim sifatiga bevosita ta'sir qiladi.

Stressga bardoshlilik tushunchasi esa zamonaviy psixologiyada alohida tadqiqot ob'ekti sifatida shakllangan. U shaxsning stressli vaziyatlarga moslashish, salbiy omillarga qarshi turish va faoliyat samaradorligini saqlab qolish qobiliyatini ifodalaydi. Tadqiqotlar stressga bardoshlilikning quyidagi asosiy komponentlarini ajratib ko'rsatadi: emotsional barqarorlik, o'zini boshqarish qobiliyati, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ichki motivatsiya.

So'nggi yillarda pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda emotsional intellektning roli alohida ta'kidlanmoqda. Emotsional intellekt shaxsning o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish va boshqalarning emotsional holatini tushunish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ilmiy izlanishlar emotsional intellekt darajasi yuqori bo'lgan pedagoglar stressga nisbatan chidamlir oq bo'lishini ko'rsatadi. Bu esa emotsional intellektni rivojlantirishni stressni kamaytirishning samarali vositasi sifatida qarash imkonini beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy tadqiqotlarda psixologik treninglar va rivojlantiruvchi dasturlar pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Treninglar orqali pedagoglarda stressni boshqarish, relaksatsiya, ijobiy fikrlash va konfliktlarni hal qilish ko'nikmalari shakllantiriladi. Ayniqsa, interaktiv va amaliy yo'naltirilgan treninglarning samaradorligi yuqori ekanligi ilmiy jihatdan asoslangan.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ham pedagoglarning psixologik holatiga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatmoqda. Bir tomondan, raqamli vositalar pedagoglarning ishini yengillashtirsa, ikkinchi tomondan, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish zarurati qo'shimcha stress manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Shu sababli zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda raqamli psixologik qo'llab-quvvatlash tizimlarini yaratish masalasi dolzarb yo'nalish sifatida qaralmoqda.

So'nggi ilmiy ishlarda mindfulness (ongli diqqat) va meditatsiya texnologiyalari ham stressni kamaytirishda samarali vosita sifatida keng o'rganilmoqda. Ushbu yondashuvlar shaxsning psixologik holatini barqarorlashtirish, diqqatni jamlash va emotsional zo'riqishni kamaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, mindfulness amaliyotlari pedagoglarning stress darajasini sezilarli darajada kamaytiradi.

Shuningdek, ilmiy manbalarda pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati ham alohida ta'kidlanadi. Jamoaviy muhit, hamkasblar bilan samarali muloqot va rahbariyat tomonidan qo'llab-quvvatlash pedagoglarning psixologik barqarorligini mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlar pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning alohida jihatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lsa-da, mazkur muammoni kompleks va integrativ yondashuv asosida o'rganish yetarli darajada rivojlanmagan. Ayniqsa, innovatsion yondashuvlar asosida pedagoglarning psixologik resurslarini tizimli ravishda rivojlantirishga qaratilgan ilmiy ishlanmalar yetarli emas. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda emotsional intellekt, psixologik treninglar, raqamli texnologiyalar va mindfulness amaliyotlarini o'z ichiga olgan integrativ modelni ishlab chiqish zarurati yuzaga keladi. Mazkur yondashuv pedagoglarning psixologik barqarorligini ta'minlash va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur jadvalda pedagoglarning stressga bardoshlilikiga ta'sir etuvchi asosiy psixologik omillar, ularning tavsifi, stressga ta'siri hamda ularni bartaraf etish yoki kamaytirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar tizimli ravishda aks ettirilgan.

1-jadval: Pedagog xodimlarning stressga bardoshlilikini shakllantiruvchi psixologik omillar va innovatsion yondashuvlar tahlili

Psixologik omil	Omil tavsifi	Stressga ta'siri	Innovatsion yondashuv	Kutilayotgan natija
Emotsional intellekt	O'z va boshqalar hissiyotlarini anglash hamda boshqarish qobiliyati	Stressni kamaytiradi, konfliktlarning oldini oladi	El'ni rivojlantirish treninglari	Psixologik barqarorlik oshadi
Kasbiy yuklama	Ish hajmi va mas'uliyat darajasi	Ortiqcha yuklama stressni kuchaytiradi	Time-management texnologiyalari	Ish samaradorligi oshadi
Kommunikativ muammolar	O'quvchi, ota-ona va hamkasblar bilan muloqotdagi qiyinchiliklar	Emotsional zo'riqishni keltirib chiqaradi	Kommunikativ treninglar	Ijtimoiy moslashuv yaxshilanadi
Burnout (emotsional charchash)	Uzoq muddatli stress natijasida yuzaga keladi	Motivatsiyani pasaytiradi	Psixologik rehabilitatsiya dasturlari	Kasbiy faollik tiklanadi
Raqamli stress	Texnologiyalarni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar	Axborot bosimi va charchashni oshiradi	Raqamli kompetensiya kurslari	Texnologiyalarga moslashuv oshadi
Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash	Jamoa va rahbariyat yordami	Stressni kamaytiradi	Mentoring va coaching tizimi	Ish muhiti yaxshilanadi
O'zini boshqarish qobiliyati	Shaxsiy nazorat va o'zini tartibga solish	Stressni boshqarishda muhim	Self-management treninglari	Stressga chidamlilik oshadi

Motivatsiya darajasi	Kasbiy faoliyatga ichki qiziqish	Past motivatsiya stressni kuchaytiradi	Motivatsion dasturlar	Ishga qiziqish ortadi
Psixologik muhit	Ish joyidagi psixologik iqlim	Salbiy muhit stressni oshiradi	Psixologik muhitni yaxshilash	Ijoiy atmosfera yaratiladi
Mindfulness ko'nikmalari	Ongli diqqat va hozirgi holatni anglash	Stressni sezilarli darajada kamaytiradi	Meditatsiya va mindfulness mashqlari	Emotsional barqarorlik oshadi

Mazkur analitik jadvaldan ko'rinib turibdiki, pedagoglarning stressga bardoshliligi ko'p omilli tizim bo'lib, u nafaqat individual psixologik xususiyatlar, balki ijtimoiy va kasbiy omillar bilan ham belgilanadi. Eng samarali natijaga erishish uchun innovatsion yondashuvlarni kompleks ravishda qo'llash zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ma'lumotlarni olish uchun pedagog xodimlarning stressga bardoshliligi va unga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashga qaratilgan ilmiy adabiyotlar, psixologik manbalar hamda zamonaviy tadqiqot natijalari tahlil qilindi. Shuningdek, pedagoglarning kasbiy faoliyatidagi stress omillari, emotsional holati va psixologik barqarorlik darajasini aniqlash maqsadida so'rovnoma, kuzatish va psixologik diagnostika usullaridan foydalanildi.

Olingan ma'lumotlar pedagoglarning stressga bardoshliligiga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar bo'yicha guruhlashtirildi hamda qiyosiy tahlil asosida baholandi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda tahlil, sintez, taqqoslash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlarning samaradorligini aniqlash maqsadida natijalar o'zaro solishtirilib, pedagoglarning psixologik holati va kasbiy faoliyatiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot natijalari pedagog xodimlarning stressga bardoshliligini oshirish masalasi ko'p omilli va murakkab psixologik jarayon ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, pedagogik faoliyatda stressning yuzaga kelishi nafaqat tashqi omillar, balki shaxsning ichki psixologik resurslari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, stressga bardoshlilikni oshirishni faqat tashkiliy choralar orqali emas, balki individual psixologik rivojlanish orqali ham amalga oshirish zarur.

Tadqiqotda aniqlangan asosiy omillardan biri – emotsional intellektning yuqori darajada rivojlanganligi pedagoglarning stressga nisbatan chidamliligini sezilarli darajada oshirishi bilan izohlanadi. Emotsional intellekt pedagoglarga murakkab kommunikativ vaziyatlarda o'z his-tuyg'ularini boshqarish, konfliktlarni konstruktiv hal qilish va salbiy emotsional ta'sirlarni minimallashtirish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, pedagoglarda stressni kuchaytiruvchi asosiy omillardan biri sifatida ortiqcha kasbiy yuklama va vaqt tanqisligi qayd etildi. Bu holat pedagoglarning psixologik charchashiga, diqqatning susayishiga va ish samaradorligining pasayishiga olib keladi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida time-management texnologiyalarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali pedagoglarning ish faoliyatini optimalashtirish va stress darajasini kamaytirish mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, kommunikativ muammolar pedagoglarda stressning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. O'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqotning yetishmasligi emotsional zo'riqishni kuchaytiradi. Shu nuqtai nazardan, kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan treninglar pedagoglarning stressga bardoshliligini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Alohida e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan jihatlardan biri – kasbiy kuyish (burnout) sindromidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, uzoq muddatli stress pedagoglarda emotsional charchash, kasbiy qoniqmaslik va motivatsiyaning pasayishiga olib keladi. Ushbu holatning oldini olish uchun psixologik rehabilitatsiya dasturlarini joriy etish, pedagoglarga muntazam psixologik yordam ko'rsatish zarur.

Zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi pedagoglar faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalar, bir tomondan, pedagoglarning ishini yengillashtirsa, ikkinchi tomondan, yangi turdagi stress – raqamli stressni keltirib chiqarishini ko'rsatdi. Shu sababli pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ularni texnologik o'zgarishlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, pedagoglarning stressga bardoshliligini oshirishda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi muhim rol o'ynaydi. Jamoada ijobiy psixologik muhitning mavjudligi, rahbariyat tomonidan qo'llab-quvvat-

lash va hamkasblar o'rtasidagi samarali hamkorlik pedagoglarning psixologik barqarorligini mustahkamlaydi. Shu bois ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik iqlim yaratish ustuvor vazifalardan biri bo'lishi lozim.

So'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda mindfulness va meditatsiya texnologiyalarining samaradorligi keng e'tirof etilmoqda. Tadqiqot natijalari ushbu yondashuvlar pedagoglarning diqqatini jamlash, emotsional zo'riqishni kamaytirish va psixologik barqarorlikni oshirishda muhim vosita ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, qisqa muddatli meditatsiya mashqlari pedagoglarning ish faoliyati davomida stressni boshqarishda samarali natijalar beradi.

Tadqiqot natijalarini umumlashtirgan holda shuni ta'kidlash mumkinki, pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda eng samarali yondashuv integrativ yondashuv hisoblanadi. Ya'ni emotsional intellektni rivojlantirish, psixologik treninglar, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlarini birgalikda qo'llash yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Bu yondashuv pedagoglarning ichki psixologik resurslarini faollashtirish, tashqi stress omillariga moslashuvchanligini oshirish va kasbiy faoliyat samaradorligini yaxshilash imkonini beradi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda ayrim cheklovlar ham mavjudligini qayd etish lozim. Xususan, stressga bardoshlilikni oshirish bo'yicha taklif etilayotgan yondashuvlarning amaliy samaradorligini empirik jihatdan keng ko'lamda o'rganish zarur.

Kelgusidagi tadqiqotlarda pedagoglarning individual xususiyatlari, yosh va tajriba omillarini hisobga olgan holda differensial yondashuvlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo'ladi. Mazkur muhokama natijalari pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishda innovatsion va kompleks yondashuvlarning zarurligini asoslab beradi. Pedagoglarning psixologik barqarorligini ta'minlash ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari pedagog xodimlarning stressga bardoshlilikini oshirish muammosi zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatdi. Pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari – yuqori emotsional zo'riqish, ortiqcha ish yuklamasi, kommunikativ murakkablik va raqamli muhitga moslashish zarurati – pedagoglarda stressning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot jarayonida stressga bardoshlilik pedagog shaxsining muhim psixologik xususiyati sifatida tahlil qilinib, uning emotsional intellekt, motivatsiya, o'zini boshqarish qobiliyati va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash kabi omillar bilan chambarchas bog'liqligi aniqlandi. Ayniqsa, emotsional intellektning rivojlanganligi pedagoglarning stressli vaziyatlarda samarali moslashuvini ta'minlovchi asosiy omillardan biri ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Tadqiqot natijalari asosida pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning quyidagi innovatsion yondashuvlari samarali ekanligi aniqlandi: emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan treninglar, psixologik treninglar va relaksatsiya texnologiyalari, raqamli texnologiyalar asosida psixologik qo'llab-quvvatlash tizimlari, mindfulness va meditatsiya amaliyotlari, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hamda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish. Shuningdek, tadqiqotda pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning integrativ modeli ishlab chiqildi. Ushbu model turli psixologik va pedagogik omillarni o'zaro uyg'unlashtirish orqali pedagoglarning psixologik barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirish ta'lim sifatini yaxshilash, pedagoglarning kasbiy samaradorligini oshirish hamda ularning psixologik salomatligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu bois mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kyriacou C. Teacher Stress: Directions for Future Research. – Educational Review, 2001.
2. Kabat-Zinn J. Mindfulness-Based Stress Reduction. – Clinical Psychology, 2003.
3. OECD. Teacher Well-being and Professional Development Report. – Paris, 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid qarorlari.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ta'lim sohasiga oid normativ hujjatlari.
6. Abdullayeva Sh. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
7. Yo'ldoshev J. Ta'lim samaradorligini oshirishning zamonaviy usullari. – Toshkent, 2020.
8. Tursunov B. Pedagogik faoliyat psixologiyasi. – Toshkent, 2019.
9. Schaufeli W.B., Leiter M.P. Burnout: A Review of Theory and Research. – Annual Review of Psychology, 2001.
10. Richards K. Teacher Stress and Coping Strategies. – Education Journal, 2012.
11. Jennings P.A., Greenberg M.T. The Prosocial Classroom. – Review of Educational Research, 2009.
12. Hargreaves A. Teaching in the Knowledge Society. – New York: Teachers College Press, 2003.
13. Day C. A Passion for Teaching. – London: Routledge, 2004.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.